

ВИКЛАДАННЯ ЛІКАРНЯНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

¹Паустовський Ю.О., ¹Зенкіна В.І., ^{1,2}Брухно Р.П., ¹Зінченко Т.О.

¹Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
м. Київ, Україна

Кафедра гігієни, безпеки праці та професійного здоров'я

Завідувач кафедри: академік НАМН України Яворовський О.П.

²Державна установа «Інститут медицини праці імені Ю.І.Кундієва
Національної академії медичних наук України»

м. Київ, Україна

Лікарняна безпека є основою забезпечення якості медичної допомоги. Вона включає комплекс організаційних, технічних, гігієнічних, клінічних та етичних заходів, спрямованих на запобігання шкідливого впливу на організм пацієнта лікарняного середовища під час надання медичної допомоги. За даними ВООЗ, щорічно в усьому світі мільйони пацієнтів зазнають ушкоджень внаслідок медичних помилок, багато з яких можна було б попередити шляхом покращення підготовки медичного персоналу. Тому навчання у сфері лікарняної безпеки стало невід'ємною частиною підготовки медичних працівників у багатьох країнах світу.

У США, Великій Британії, Німеччині, Канаді, Австралії та багатьох інших країнах лікарняна безпека є інтегрованою частиною медичної освіти та включена до навчальних програм починаючи з рівня бакалаврату. Вона охоплює теми культури безпеки, аналізу інцидентів, командної роботи, комунікації та системного мислення студентів. У навчальних програмах передбачено використання симуляцій, кейсів, навчання на помилках, а також відпрацювання комунікативних навичок при роботі з пацієнтами та колегами. Університетами також запроваджені міждисциплінарні курси, що охоплюють ризик-менеджмент, клінічну етику, стандарти безпеки та медичне право.

Все більш помітну роль у викладанні лікарняної безпеки відіграє штучний інтелект, що дозволяє підвищувати якість навчання, індивідуалізувати підхід до студентів та створювати симуляційні сценарії на основі реальних клінічних випадків. Зокрема, застосовуються інтелектуальні симулятори (створення віртуальних пацієнтів та ситуацій для тренування навичок реагування на медичні помилки), адаптивне навчання (системи на базі штучного інтелекту аналізують прогрес студентів та автоматично підбирають складність матеріалу), аналіз помилок (виявлення закономірностей помилок та моделювання шляхів їх попередження), допомога у роботі викладачів (автоматизація оцінювання, підготовка завдань і тестів, формування індивідуальних рекомендацій для студентів) тощо. Використання штучного інтелекту не лише оптимізує процес викладання, а і сприяє формуванню у студентів сучасного системного мислення, необхідного для забезпечення безпеки пацієнтів.

В Україні викладання лікарняної безпеки поки що залишається на початковій стадії. У більшості ЗВМО відсутній окремий обов'язковий освітній компонент із лікарняної безпеки. Ці питання розглядаються фрагментарно при вивченні інших дисциплін, таких як організація охорони здоров'я, внутрішні хвороби, хірургія тощо. В основі методики викладання домінує лекційний підхід із недостатнім залученням практичних методів, симуляцій чи рольових ігор. Відсутня системна підготовка до реагування на інциденти чи аналізу клінічних помилок. Не вистачає кваліфікованих викладачів, які спеціалізуються саме на питаннях безпеки пацієнта. Також бракує доступу до сучасних освітніх матеріалів та тренінгів. В умовах війни питання безпеки пацієнтів набуває нових вимірів – забезпечення надання медичної допомоги в умовах обмежених ресурсів, евакуація пацієнтів, робота в екстрених ситуаціях.

Проте, слід відзначити про певний прогрес в Україні щодо цього питання. Зокрема, до деяких освітньо-професійних програм вже введено на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти курс за вибором «Госпітальна гігієна», які студенти можуть обирати за бажанням. А на післядипломному рівні підготовки лікарів (в межах їхнього безперервного професійного розвитку) запроваджено тижневі цикли тематичного удосконалення «Лікарняне середовище і безпека пацієнтів» і «Організаційні та правові аспекти безпеки пацієнтів та медичних працівників, оцінка дефектів надання медичної допомоги».

На нашу думку, для розвитку системного викладання лікарняної безпеки в українських медичних вишах доцільно розробити та затвердити обов'язковий освітній компонент з лікарняної безпеки для усіх освітньо-професійних програм підготовки лікарів та інтегрувати його з іншими начальними дисциплінами. Необхідно створити навчальні симуляційні центри для відпрацювання практичних навичок у сфері лікарняної безпеки, навчати викладачів на спеціалізованих тренінгах з педагогіки лікарняної безпеки, залучати міжнародний досвід та партнерів (участь у грантах, освітніх обмінах тощо).

Викладання лікарняної безпеки є не лише освітнім, але й стратегічним завданням для системи охорони здоров'я України. Світовий досвід демонструє ефективність інноваційних методів та міждисциплінарного підходу до підготовки медичних працівників. Україна має всі передумови для впровадження цих практик, за умови координації зусиль держави, закладів вищої медичної освіти та міжнародних партнерів.

Ключові слова: лікарняна безпека, медична освіта, безпека пацієнтів, міжнародний досвід.